

РАЗВИТИЕ НА ФИНА МОТОРИКА. ПОМОЩНИЦИ НА ФИНАТА МОТОРИКА.

Теодора Янева, Стефан Янев¹

1. Медицински университет – София

DEVELOPMENT OF FINE MOTOR SKILLS. FINE MOTOR ASSISTANCE TOOLS.

Teodora Yaneva, Stefan Yanev¹

1. Medical University - Sofia

Abstract: Fine motor are movements that require very high accuracy. For this purpose, the child should be able to move his fingers independently and be able to place the thumb on the other fingers. The proper development of fine motor skills leads to proper speech development.

If there is a problem with speech, it certainly has problems with fine motoring. If we want children to develop properly and in time, the least we can do for them is to choose the right assistance tools and teach them to play with them.

Keywords: fine motor skills, children development, evaluation tools, assistance tools

ВЪВЕДЕНИЕ

Развитието на фината моторика е изключително важен момент в процеса на логопедичното въздействие. Нейната цел е да повиши ефективността на корекционната работа на децата с логопедични проблеми. Научно е доказано, че развитието на моториката на ръцете е тясно свързано с развитието на речта на детето и неговото мислене. Степента на развитие на движенията на пръстите, съответства на степента на развитие на речта. При децата с нарушена реч се забелязва обща моторна недостатъчност, а така също и отклонения в развитието на движенията на пръстите на ръцете, изразени в различна степен. Движението на пръстите е в тясна връзка с речевата функция. Съществува следната закономерност: ако развитието на двигателните умения на пръстите съответстват на възрастта на детето, то и речевото развитие ще се намира в рамките на нормата и обратно - ако двигателните способности на пръстите на ръцете изостава, то ще се задържа и общото речево развитие, независимо, че общата моторика (бягане, скачане,

катерене) може да бъде в норма. Следователно формирането на речевите области се извършва под влияние на сетивните импулси от пръстите на ръцете. Обикновено детето с добре развита фина моторика има и високо ниво на интелект: умее да разсъждава логически, има добре развити памет, мислене, внимание, свързана реч. Нивото на развитие на фината моторика е един от показателите за интелектуалната готовност на детето за училище.

Лошата моторика на пръстите на ръцете дава ниски резултати при изпълнение на различни задачи като рисуване по контур, оцветяване, прерисуване по образец, отвързване на възли, изрязване с ножица и др. Детето бързо се уморява, губи интерес и недовършва поставената задача. Писането е сложен навик, включващ изпълнението на фини координирани движения на ръцете. Недостатъчното развитие на фината моторика води до затруднения в писането, а оттам до негативно отношение към ученето, тревожност и др. Ето защо е особено важно да се развиват механизмите необходими за овладяването на

писането в предучилищна възраст и дори по-рано.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Овлабяването на фините движения е дълъг процес, който започва още от раждането на детето. Още през първата година от живота то започва да хваща и стиска пръста на родителя, да му скубе косата, да дърпа различни играчки закачени по количката или креватчето му.

Във възрастта между 2 и 6 години, децата се научават да използват ръцете си все по-добре. С усъвършенстването на своите двигателни умения, децата са в състояние да си помагат сами в изпълнението на ежедневните дейности.

Постепенно детето усвоява функцията на предметите, чрез подражание. То възприема моделът на поведение на родителите си и другите близки, които го заобикалят. Започва да изяснява ясно желанията си и да развива своята социална компетентност (особено около 3 година). Учи се да храни и преоблича куклите, да „готви“, слагайки различни неща в кугийки и панички, да вади дрехи,

да ги сгъва и прибира; да „кара“ колата или камиончето, да се храни, облича и съблича самостоятелно, да общува. То започва да движи ръце, да дърпа, да пълзи, да развива физическа сила, да върви и бяга, да рисува и да пише. В този период възрастните трябва само да подготвят атмосферата на развитие: пространство, в което детето свободно и безопасно да се движи и развива. Добре е да бъде окуражавано да върши всичко това само. Когато детето е активно, нашата задача е да

престъпим на заден план и да му дадем нужното поле за изява.

Диагностични инструменти

За оценка на състоянието и на терапевтичният резултат върху моторната функция на децата със затруднения във фината моторика съществуват няколко комплексни теста:

1. Bayley III Scales of Infant and Toddler Development.
2. Peabody Developmental Motor Scales II
3. Denver Developmental Screening Tests II
4. Battelle Developmental Inventory II
5. Quality of Upper Extremity Skills Test

В действителност никой от тестовите не е стандартизиран за България.

За развитието на моториката на децата над 3 години, са подходящи пластилин, ножичка и гланцово блокче, флумастери и моливи, книжки за оцветяване и очертаване, триизмерни пъзели и комплект фокуси с топчета и карти. Те изискват много добра концентрация, координация и сръчност, възпитаване в самоконтрол. Детето само започва да вижда грешките си, без възрастния да ги посочи.

Подходящи развиващи играчки:

1. Дрънкалки – спомагат развитието на

глобалната моторика (движение на целия горен крайник) и на

фината моторика (захват и движение на елементите с два пръста) още от съвсем ранна детска възраст.

2. Кубчета:

Кубчета с текстилно покритие – всяка страна с различен цвят, картинка и материал – подходящи за деца от 7-8 м. Развиват цветоусещането и спомагат за опознаването на различни материали, чрез докосване. Може да имат шумяща част, светлоотразителна или комбинация от наситени цветове. Има и кубчета, които са комбинирани с дрънкалка, така се развива комплексното цветоусещане на детето.

Кубчета от пластмаса – всяко кубче е различен цвят /за деца от 6 до 18 м./ . Развиват способността да се разпознае общото и отдели излишното. Чрез тях децата съзнателно научават основните цветове и техните наименования.

Кубчета от дърво с картинки, които образуват пъзел /над 18 м./ С тях детето ще развие своите способности за хващане, редене, строене, логическо и последователно мислене, търсене и намиране на определен елемент, поставяне на определено място.

3. Топки :

Цветна топка от текстилна материя – развива цветоусещането и усещането за допир на различни материали, хващането и хвърлянето.

Пластмасови топки – всяка с различен цвят – развиват разбирането за действие и последствие – бутане-търкаляне, хвърляне-падане. Спомагат за научаването на цветовете и формите при игра, в комбинация с кубчета.

Гумена топка – помага за развитието на общата моторика – ритане, хвърляне, хващане.

4. *Пирамиди с цветни рингове* – развиват координацията и познанието за размер, цвят и форма

5. *Цветни кутийки за вгнездяване* – отново се набляга на цветовете и размера.

6. Музикални играчки:

Въртележка - развива способността да се концентрират върху

определена фигура, развива зрението и слуха.

Музикални играчки с бутони – развиват познанието за действие и последствие – бутон-песен, както и способността за точност на движението (посочване и натискане с едно пръстче). Тук се намесва и подражанието – мама говори по телефона, детето също говори. Развива се и говорът.

Малко пиано или друг музикален инструмент – развива слуха, говора, концентрация и координация.

7. *Животни-фигурки* – развиват фината моторика на детето, както и логическото мислене и познанието за размер, форма и цвят.

8. *Строител* – развива координацията, концентрацията и цветоусещането. Развива и фината моторика – точно поставяне, внимателно вземане и общата моторика – внимателно минаване покрай построеното, познание за размер и форма на различните елементи. В началото строителите трябва да са с едри елементи.

9. *Бутащи играчки* – развиват координацията и комбинацията фина-обща моторика – хващане, бутане, дърпане, ходене (количка за кукли, топка с дръжка, кола и т.н.).

10. *Книжки* – развиват говора, визуалната представа за разказа, координация за показване и концентрация за разбиране на въпросите и текста.

„Творчество - рисунки“

• Използват се различни видове хартия и принадлежности за писане, където детето да изразява творчеството си. Това могат да бъдат малки хартийки, листа в различен размер, компютърна хартия, картон, кутийки и други. Средствата за рисуване могат да бъдат цветни моливи, химикали, маркери, пастели, тебешери.

Използвайки различните размери на хартията, малките деца развиват

моториката. По-малките размери хартия способстват за развитие на фината моторика. Големите размери на хартията или картона подпомагат движението на цялата ръка.

Игри за развитие на фината моторика:

Късането и мачкането на хартия добре подсилва ръцете. Вестниците, салфетките се късат лесно и по-удобно се държат.

Апликаци с ярките цветове на хартията, различните детайли и фигури - формират качества като умствена активност, инициатива и самостоятелност, стимулира се творчеството и креативността

Работата с глина, меки материали, тесто - действа отлично за подсилване на мускулите на ръцете и раменните стави. Колкото глината или пластилинът са по-твърди, толкова повече сила ще трябва да използва детето.

Пъзел според възрастта – с негова помощ се развиват зрително-пространствените умения на детето и координацията му.

Закачане на малки кукленски дрехи на ниско въже с щипки

Пускане на монети/жетони в касичка – можем да използваме касички с два различни цвята; жетоните да са с различна големина, отговаряща на отвор на касичката.

Пъхане на топчета в пластмасови бутилки – отново могат да се групират по големина и цвят.

Творчески игри, подобни на рисуването - използваме “инструменти” с големи дръжки, напр. бояджийска четка, бои в чашка, големи тебешери. Ако детето има проблеми в координацията и затова не обича да рисува, би било по-лесно да рисува

върху отвесна повърхност (стена, дъска, флипчарт), отколкото върху масата.

Навиване на листове хартия на руло като работим последователно с двете ръце.

С палец и показалец *събираме на зърна (боб или леца)* – едновременно с двете ръце или с редуване.

Мачкане на мека топка - действа отпускащо.

Игра с ластик или конец като с помощта на двете ръце го преплитате и получавате различни форми

Пластмасови букви – караме детето да ги опипа, проследи с очи, назове, обрисова.

Изработване на букви от глина или пластилин.

Рисуване и игра в пясък – пълним сандъче или леген с пясък. Детето може

да рисува с пръст, с клечка в сух или мокър пясък. Пясъкът е подходящ и за игра с дребни фигури, чрез които се пресъздават различни сюжети.

Предимства на игрите с пръсти - развитие на езика, мускулна координация, осъзнаването на тялото, овладяване на ритъма, подготовка за свирене на музикален инструмент, способност за концентрация, развитие на самочувствието.

Детските песни и стихчета за пръсти предлагат на детето естествен преход в израстването му, към етапа на учене и усвояване на символичния език на думите и буквите. Символите с ръце, думите, използвани в римите за игри с пръсти, предлагат преход към идеята, че символи или букви, може да се представят със звуци.

Понякога децата постъпващи в първи клас имат проблеми с писането. Те може да са от различен характер. Най-честото е, че детето пише с лява ръка. Това в никакъв случай не е лошо! Просто почерка му е по-лош, трудно

изписва буквите и пише с по-бавен темп от останалите. За разлика от предходните десетилетия, това вече е проблем и съвременният учител е свикнал и приема различията от нормата. В помощ на тези ученици са създадени различни помощници. На българския пазар вече свободно може да се закупят ножички, химикалки и други материали направени за лява ръка. И не само това. Има разработени и се предлагат в търговската и онлайн мрежа различни помощници за деца с нарушена моторика на крайниците:

- ограничител за писане;

- адаптиран държач за писане;

- различни тренажори за писане за лява и/или дясна ръка;

Литература:

[1] Янев, С. Комплексна кинезитерапия за деца с церебрална парализа, монография, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, Шумен, 2012,

- адаптирани ножички с дълго рамо;

- с двоен контрол;

- самоотварящи се, както за дясна, така и за лява ръка;

- [2] Craig A. Albers, Adam J. Grieve Test Review: Bayley, N. (2006). Bayley Scales of Infant and Toddler Development– Third Edition. San Antonio, TX: Harcourt Assessment, Journal of Psychoeducational Assessment, Volume: 25 issue: 2, page(s): 180-190 2007
- [3] C. DeMatteo, M. Law, D. Russell, N. Pollock, P. Rosenbaum, S. Walter. Quality of Upper Extremity Skills Test, 1992
- [4] <http://www.alterco.bg/>

Адрес за контакти:

Теодора Янева
Логопед
tedi_me@abv.bg

Доц. Стефан Янев, доктор
Катедра Кинезитерапия
Факултет по обществено здраве
Медицински университет – София
s.janev@foz.mu-sofia.bg